

دولت انگلستان
سال‌هاست
که برای تسخیر
سیاسی و اقتصادی
کشورهای
خاورمیانه یک
مکتب استعمارو
استثمار داشته
است. اگر
روش سیاسی
انگلستان در ایران
و سایر کشورهای
خاورمیانه با تجاوز
و تعدی و ظلم توأم
نمی‌بود دولت آن
کشور این قدر مورد
نفرت و کینه مردم
خاورمیانه و به
خصوص ایرانیان
نبود

نهضت فقط در تهران نبود

عموماً در روایت تاریخیچه نهضت ملی شدن صنعت نفت، تنها تهران مورد توجه قرار می‌گیرد. حال آنکه کل کشور در این نهضت، همراه و همدل شده بود. به عنوان نمونه یکی از نشریات فعال در نهضت ملی شدن صنعت نفت، روزنامه مهد آزادی است. این روزنامه در شهریورماه سال ۱۳۲۹ در زمان نخست وزیر حکیمی به پیشنهاد و دستور کتبی آیت الله کاشانی بعد از مراجعت وی از تبعید صورت گرفت و به قصد حمایت و همراهی با مبارزات مردم حق طلب آذربایجان در نهضت ملی شدن صنعت نفت و روشنگری و افشای توطئه‌های بیگانگان شروع به کار کرد.

عامل گرم شدن تنور مبارزات

با ترور رزم آرا در ۱۶ اسفند ۱۳۲۹ مهد آزادی این واقعه را شادمانه استقبال می‌کند و با چاپ یک فوق العاده با عنوانی چون «رزم آرا هم در دریای سیاه نفت فرو رفت» به دفاع از شهید خلیل طهماسبی می‌پردازد تا جایی که اعلامیه آن شهید بزرگوار را نیز چاپ می‌کند و در مورد خلیل طهماسبی ضارب رزم آرا عنوان «قهرمان» را به کار می‌برد و خواهان آزادی وی می‌شود.

از این تاریخ به بعد تنور مبارزات گرم‌تر می‌شود و صف آراییی مردم مبارز از یک سو و تهدیدهای دشمنان ملت از سوی دیگر به سرکردگی دولت انگلیس و درباریان دست نشانده و نمایندگان و عوامل آنها در مجلس شورای ملی پررنگ‌تر شده به اوج می‌رسد. همزمان با این حرکات، لحن مطبوعات مبارز آذربایجان نیز قاطع‌تر و افشاکننده‌تر از روزهای پیشین می‌شود. مجلس سنا به ناچار رأی مجلس شورای ملی را تأیید می‌کند و روز ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ اولین مرحله نبرد برای ملی کردن نفت را با پیروزی به پایان می‌رسد.

روایت نوجوانانه از روزهای تصویب ملی شدن نفت

حبیب الله عسگراولادی: «نهضت ملی شدن صنعت نفت یک نهضت اسلامی- ملی بود. اسلامی بودنش را آیت الله کاشانی و سیدمجتبی نواب صفوی و تعدادی از چهره‌های دیگر (که بعضی نتوانستند تا آخر ثبات خودشان را حفظ کنند، اما در قدم‌های اولیه همراه مرحوم نواب صفوی بودند) رقم زدند.»

آغاز مبارزات ملی شدن

اینها اساس حرکت مذهبی را مجدد پایه گذاری کردند و در این راه فدکاری زیادی نمودند. مبارزات ملی شدن صنعت نفت عمدتاً با اعلامیه‌های آیت الله کاشانی و تهدیدهای جدی که رجال ملی همچون دکتر مصدق، حسین مکی، دکتر مظفر بقایی و ابوالحسن حائری زاده نسبت به دولت داشتند آغاز شد. در دوره چهاردهم و پانزدهم مجلس، این چهره‌ها به عنوان چهره‌های ملی همراه با چهره‌های مذهبی، حرکت اسلامی- ملی را برای ملی شدن صنعت نفت آغاز کردند.

آن موقع من حدود هفده سال داشتم و مقالات دکتر بقایی را در روزنامه‌ها، به خصوص در روزنامه شاهد می‌خواندم؛ این مقالات در من اثر داشت. مقالات دکتر فاطمی را هم در باختر امروز می‌خواندم که آنها هم در من مؤثر بود. فدائیان اسلام و مجمع مسلمانیان مجاهد هم در من تأثیرگذار بود، اما حزب‌های دیگر در من اثر نداشتند و تنها این چهار تشکیلات در من اثر داشتند، اما در وجود من پرهیزی بود که وارد هیچ کدام از اینها نشوم و وارد هیچ کدام نشدم. دکتر بقایی مبارزات جدی و کم نظیری با دولت شاه داشت. یک بار دولت شاه را استیضاح کرد که ۱۵ روز طول کشید. یعنی هفت جلسه علنی مجلس از اول تا آخر این استیضاح را ادامه داد. دکتر بقایی معرفیتی پیدا کرد و او را گرفتند و به زندان بردند که انتخابات شروع شد. او در زندان از دو جا نامزد نمایندگی مجلس شده بود: یکی تهران و دیگری کرمان، که در هر دو با هم رأی آورد.

توهین به مردم

نوشته‌های دکتر بقایی و دکتر فاطمی در کنار آیت الله کاشانی در رابطه با ملی شدن صنعت نفت نوشتند مطالب بسیار سحاری بود. مثلاً رزم آرا درباره ملی شدن نفت گفته بود: «ایرانی نمی‌تواند لوله‌نگ بسازد تا چه برسد به اینکه صنعت نفت را ملی کند.» همین سبب شد که مردم، اقدام فدائیان اسلام را در اعدام رزم آرا به بالاترین قیمت بخرند، زیرا به مردم اهانت کرده بود. سرمقاله باختر امروز به قلم دکتر فاطمی این بود: «برای دفاع از شرکت غاصب و غارتگر نفت، به استعداد و هوش ایرانی چرا لطمه می‌زنید.» سرمقاله دکتر بقایی در روزنامه شاهد نیز این بود: «شما اگر ایرانی غیرتمندی نیستید! از حیثیت و غیرت ایرانی‌ها سوءاستفاده نکنید.»

در آن زمان دکتر مصدق رئیس کمیسیون نفت بود، ۱۵ نفر از جبهه ملی طرح ملی شدن صنعت نفت را امضا کردند؛ مانند دکتر مصدق، مرحوم کاشانی، دکتر مظفر بقایی، حسین مکی، سیدابوالحسن حائری زاده و عبدالقادر آزاد. طرح عنوانش این بود: استخراج، تصفیه و بهره برداری از منافع نفت، در سراسر کشور ملی اعلام شود. «کارشکنی‌ها برای این طرح خصوصاً از سوی رزم آرا بسیار زیاد بود تا اینکه عزیزان فدایی اسلام در رابطه با رزم آرا وظیفه خودشان را انجام دادند. رزم آرا که در خاک و خون غلتید، همان روزها دکتر مصدق و اعضای جبهه ملی، که در این زمان هم هنوز بخش ملی و مذهبی آن با هم فعالیت دارند، در مجلس طی جلساتی در عصر، غروب و فردای همان روز یعنی ۲۹ اسفند، زیر فشار و با حضور فدائیان اسلام، ملی شدن صنعت نفت را تصویب کردند.

انگلیس از دیدگاه آیت‌الله کاشانی

بازداشت انگلیسی‌ها بودم و ارتش انگلیسی و سایر متفقین در مملکت ما حضور داشتند مردم ایران مرا به نمایندگی خود در مجلس انتخاب کردند و اگر سوابق مبارزات من با سیاست استعماری بریتانیا در نظر گرفته شود، انتخاب من به نمایندگی مردم تهران آن هم در چنان وضع و موقع دشواری در حقیقت یک رفراendum برای سنجش میزان عدم رضایت مردم ایران از سیاست استعماری انگلستان است. (روزنامه اطلاعات ۲۰ و ۲۱ مرداد ۱۳۳۰)

خوشبختی ملت ایران

یکی از خوشبختی‌های ملت ایران آن است که قطع معاملات با انگلیسی‌ها بشود. اولاً ایران محاصره اقتصادی نمی‌شود و از تمام دنیا اجناس به نازل‌ترین قیمت در دسترس ایران قرار خواهد گرفت... دوران حکومت زور، دیگر سپری شده... اگر فشار اقتصادی بر ما وارد آورند، نه تنها در ایران معامله با آنها به کلی از بین می‌رود، بلکه شاید تمام ممالک اسلامی را وادار کنیم با انگلیسی‌ها قطع معاملات کنند و یقین است که خطر و ضرر این کار برای انگلیسی‌ها از حد و حساب خارج خواهد شد. (مجموعه‌ای از مکتوبات، پیام‌ها و سخنرانی‌های آیت‌الله کاشانی، جلد دوم، ص ۲۱ الی ۲۶، روزنامه اطلاعات، هفتم مهر ۱۳۳۰)

مشترکاً نسبت به ملت رنج‌دیده ایران می‌کردند. پس از جنگ بین‌المللی اول یک بار دیگر ایران تحت نفوذ سیاسی انگلستان قرار گرفت... من از سن ۲۰ سالگی دارای افکار آزادی‌خواهانه بوده‌ام و از استعمار و ظلم و تعدی که برخلاف حق خدادادی به جامعه بشری می‌شود بیزار و متغیر بوده‌ام و ابراز مخالفت کرده‌ام. در بین‌النهرین علیه سیاست تجاوزکارانه انگلیسی‌ها مبارزه کردم و برای نجات آن خطه از شر استعمار انگلیس با سایر آزادی‌خواهان همکار کردم سپس به ایران آمدم و پس از ۳۰ سال زحمت و مشقت متوالی به خواست خداوند متعال، ملت ایران را بیدار کردم و با همکاری سایر رهبران موفق به ریشه‌کن کردن نفوذ سیاسی انگلستان از این مملکت شدم... شهرت من روی اصل مجاهدات و مبارزات شدیدی و متمادی من علیه سیاست استعماری بریتانیا بوده است... ملت‌های جهان اعم از مسیحی و مسلمان پایستی دست به دست هم بدهند و مظالم دولت‌های استعماری را از هر ناحیه و به هر وسیله و هر کس که باشد برطرف کنند. تا زمانی که سیاست استعماری در دنیا باقی است جنگ‌های خانمانسوز و فناکننده جامعه بشری از دنیا محو و نابود نخواهد شد. اگر ریشه استعمار و استثمار از جهان برکنده شود قطعاً دنیا روی سعادت خواهد دید و ملت‌ها در رفاه و آسایش دائمی به سر خواهند برد. (مجموعه مکتوبات، سخنرانی‌ها و پیام‌های آیت‌الله کاشانی، ج دوم، صفحات ۱۵ به بعد)

حمایت انگلیس از خائن‌ها

دولت انگلستان سال‌هاست که برای تسخیر سیاسی و اقتصادی کشورهای خاورمیانه یک مکتب استعمار و استثمار داشته است. اگر روش سیاسی انگلستان در ایران و سایر کشورهای خاورمیانه با تجاوز و تعدی و ظلم توأم نمی‌بود دولت آن کشور این قدر مورد نفرت و کینه مردم خاورمیانه و به خصوص ایرانیان نبود... در نتیجه سیاست ظالمانه انگلستان طی سالهای متمادی اگر امروز کسی به سیاست آن کشور اظهار علاقه کند متغور و مبعوض مردم خواهد شد... پس از سقوط حکومت ترارها انکای تمام افراد و اشخاصی که بر دوش مردم زحمتکش این مملکت سوار شده و تعدی می‌کرده‌اند فقط و فقط به انگلستان و سیاست استعماری آن کشور مربوط می‌شود. در طول تاریخ تمام عمال خائن در ایران چه در دستگاه دولت و چه خارج از دستگاه دولت متصل به یک رشته بوده‌اند و سران رشته هم در سفارت انگلیس بوده‌اند. اگر انگلیسی‌ها از خائنان ایران حمایت نمی‌کردند سال‌ها بود مردم تمام آنها را نابود کرده بودند زیرا تعداد خائنان کم ولی حمایت انگلستان از آنها زیاد بوده است... برای اینکه به میزان عدم رضایت مردم ایران نسبت به سیاست استعماری بریتانیا بهتر بی‌بیرید یادآوری می‌کنم که در اوایل جنگ جهانی دوم که من در

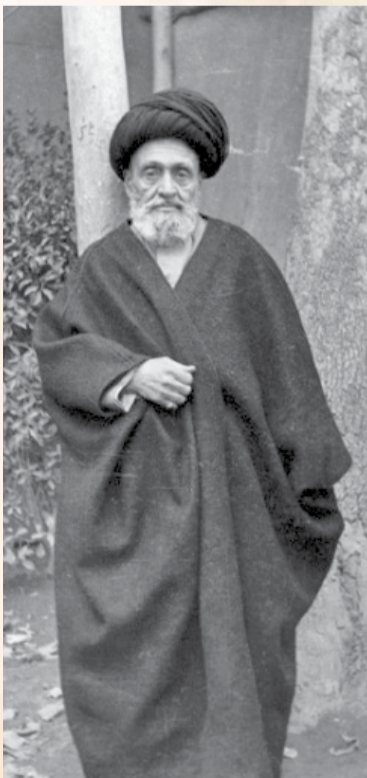
نوشته زیر برگزیده‌ای از اظهارات آیت‌الله سیدابوالقاسم کاشانی در حوادث منجر به ملی شدن صنعت نفت و خلغ ید از انگلیس است:

حاضر نیستیم حتی با انگلیسی‌ها روبه‌رو شویم

مردم ایران میل ندارند هیچ دولت بیگانه‌ای یا عمال دولت اجنبی در کارهای داخلی مملکت ما دخالت کنند ولی عمال انگلیسی‌ها در انتخابات ما دخالت می‌کنند من سیاست انگلستان را همیشه برای ممالک اسلامی پرضر دیده‌ام و از بس شاهد مشقات و رنج‌هایی بوده‌ام که برادران مسلمان و هموطنان ایرانی از سیاست انگلیس دیده‌اند حاضر نیستیم حتی با انگلیسی‌ها روبه‌رو شویم. (ایران، کوه آتشفشان، حسین هیکل، ترجمه سیدمحمد اصفیایی، قسمت ضمائم کتاب، ص ۱۸۴ به بعد)

علت شهرت من

دولت انگلیس در مدت پنجاه سال در امور ایران مداخلات ناروا کرده این دولت به هیچ‌وجه خود را پایبند به استقلال و احترام به دولت‌ها نمی‌نماید. در سابق دولت روسیه تزاری با انگلیسی‌ها همدست بود. در شمال ایران روس‌ها و در جنوب ایران انگلیسی‌ها بودند و مظالم بی شماری

منابع:
● دکتر سید جلال‌الدین مدنی
دقت انتشارات اسلامی، جلد اول

● تاریخ تحولات سیاسی و روابط خارجی ایران